

Porezna evazija i kako je sankcionirati

Predrag Bejaković

Neplaćanje poreza ima dva aspekta: legalno ili prihvatljivo izbjegavanje poreza i nelegalno, kažnjivo izbjegavanje poreza ili porezna utaja

Neplaćanje poreza ima dva aspekta: legalno ili prihvatljivo izbjegavanje poreza, za što u anglosaksonskoj literaturi postoji naziv *tax avoidance*, i nelegalno, kažnjivo izbjegavanje poreza ili porezna utaja, koja se u istoj literaturi naziva *tax evasion*. Izbjegavanje poreza definira se kao potpuno korištenje svih mogućnosti smanjenja porezne obveze koje pruža zakon. Zakonito izbjegavanje poreza, koje je John Maynard Keynes jednom nazvao "jedinim intelektualnim poslom koji donosi neku nagradu", označava promjenu ponašanja pojedinca s ciljem smanjenja porezne obveze. Adams (2006) navodi kako nema ničega ilegalnog u zakonitom izbjegavanju poreza te podsjeća na poznatu misao suca Learneda Handa u slučaju *Commissioner protiv Newman* iz 1947. godine:

Stalno iznova sudovi govore kako nema ničega strašnog u uređivanju poslova na način da se plate što manji porezi. Svi to rade, i bogati i siromašni, i svi rade pravu stvar, jer nitko ne mora platiti više nego što mu zakon nalaže... U ime morala tražiti više samo je licemjerje.

Suprotno tomu, nezakonito izbjegavanje poreza znači neplaćanje legalno dospjelih poreza. Utaja poreza (*tax evasion*) predstavlja, dakle, neplaćanje zakonski utvrđenih poreza. Ako se, na primjer, mora plaćati porez na prodaju određenoga proizvoda, a netko iz bilo kojeg razloga proda manje, smatra se da je legalno izbjegao poreznu obvezu. No ako je državi prijavio manju prodaju od one stvarne, tada je ilegalno izbjegao, odnosno utajio porez. Nezakonito izbjegavanje poreza nije nov problem. Varanje na porezima iznimno je teško izmjeriti. Američke porezne vlasti ocjenjuju da porezni obveznici dobrovoljno

plate samo oko 80 posto stvarne obveze poreza na dohodak (Rosen i Gayer 2010). Znanstvenici koji istražuju pojavu utaje poreza obično navode kako ona jako raste kod velikih iznosa dohotka koji se može utajiti. Stoga se sa sigurnošću može pretpostaviti kako će to češće raditi vrlo bogate i slavne osobe. Ipak, njihove sudbine pritom nisu jednake. U nastavku navodimo dva primjera koji to potvrđuju.

Sudbina Amerikanca s njemačkom putovnicom

Jeevana Vasagara (2014) piše o Thomasu Middelhoffu, bivšemu šefu velike medijske korporacije Bertelsmann (kojoj pripada i televizijski kanal RTL), koji je osuđen zbog porezne utaje. S mjesta rukovoditelja medijske tvrtke Arcandor Middelhoff će otići na izdržavanje trogodišnje zatvorske kazne, na koju ga je 14. studenog 2014. osudio sud u Essenu u Njemačkoj zbog više-strukih poreznih prijevара. Middelhoffove velike nade urušile su se nakon što je nedavno osuđen zbog 27 slučajeva nezakonitog financijskog ponašanja i tri porezne utaje. Pritom nije pušten iz pritvora zbog straha da bi mogao pokušati pobjeći u svoju vilu u St. Tropezu na Azurnoj obali. Middelhoff je kamena lica saslušao presudu suca Jörga Schmitta, koji je zaključio kako je sud uvjeren da se optuženik ponašao nečasno te da u svojem iskazu nije bio istinit i da je prikrivao mnoge činjenice kako bi umanjio svoju krivnju. Bio je to sramotan trenutak za osobu koja je nekada utjelovljavala novu vrstu europskog kapitalista i poduzetnika koji je među prvima uvidio sve mogućnosti izgradnje globalnoga medijskog carstva.

Nezakonito izbjegavanje poreza znači neplaćanje legalno dospjelih poreza

Prije približno 15 godina Middelhoff je redovito bio na putu između Berlina i Hollywooda te je polagao velika očekivanja u razvoj interneta, e-trgovine i digitalne glazbe. Kao najviši rukovoditelj medijske grupacije Bertelsmann, njegov ured bio je smješten u gradu Güterslohu u Sjevernoj Rajni-Vestfaliji, pokrajini u zapadnome dijelu Njemačke. Pritom nije ostavljao sumnje kako su njegove ambicije prevelike za granice njegove domovine. S uobičajenim pretjerivanjem sebe je nazivao Amerikancem s njemačkom putovnicom.

Middelhoffov pad u značajnoj mjeri proizlazi iz njegova života kao medijskoga mogula, čija je rastrošnost 2009. dovela do stečaja Arcandora, njemačkog trgovinskog lanca i turističke agencije. Optužbe protiv njega pokazale su kako se nije želio promijeniti i odreći pretjeranog luksuza, čak i u doba kada je vodio tvrtku koja je godinama bilježila manjak. Optužen je da je od tvrtke potraživao pokrivanje troškova letova privatnim zrakoplovom do New Yorka i Londona, kao i korištenje helikoptera u iznosu od 800 000 eura. Optuženi se branio time da su mu letovi helikopterom bili nužni kako bi izbjegao gradske gužve, a njegov je profesionalni vozač na sudu govorio o šefovoj

nestrpljivosti prilikom upadanja u prometni čep. Middelhoffov se životni i poslovni stil jako razlikovao od trijezne i umjerene njemačke poslovne kulture, jer je Njemačka mnogo poznatija po kakvoći svojih proizvoda nego po razmetanju poslovnih rukovoditelja.

U bivšu kompaniju Bertelsmann, tada 165 godina staru obiteljsku tvrtku koja je poslovanje započela tiskajući molitvenike, Middelhoff je više nego uspješno ubrizgao novu energiju. Mnoge njegove kolege ističu kako su njegove najvažnije karakteristike bile nevjerojatan entuzijazam i optimizam, a kada bi se odlučio za pojedini projekt, pokazivao je strahovitu upornost i sposobnost da se predstavlja kao mesija i spasitelj. Kompaniji je omogućio veliku zaradu prodajom internetskog pružatelja usluga AOL-a, ali to ga nije zadovoljilo. Middelhoff je vrlo brzo spoznao kako je internet prilika, ali i prijetnja za izdavače. Kako je bio vođa odjela za strategiju u Bertelsmannu, još 1994. bio je predvodnik ulaganja u internetsko poslovanje te je kupio dionice u AOL-u i dio lanca knjižara Barnes & Noble koji prodaje knjige putem interneta. Novi rukovoditelj strateškog odjela uvjerio je upravu da kupi pet posto vrijednosti AOL-a za 50 milijuna dolara, koje je tvrtka kasnije prodala po višestruko većoj cijeni. Bertelsmann je kasnije mnogo zaradio i na prodaji 49,5 posto uloga u AOL-u Europe, zajedničkom poslovnom poduhvatu AOL-a i Bertelsmanna, koji je nakon toga prodan ponovno AOL-u za 6,7 milijardi dolara. Middelhoff je imenovan najvišim rukovoditeljem 1998. godine, nakon što je uspio kupiti veliku američku izdavačku kuću Random House. S tim poslom i velikom zaradom od AOL-a Middelhoff je bio predodređen za svjetsku poslovnu scenu.

Stvari su se promijenile pošto se raspuknuo internetski balon od sapunice. Naime, premda je Bertelsmannovo internetsko poslovanje naraslo s 53 milijuna eura u 2000. na 150 milijuna eura u 2002. godini, profit se počeo naglo smanjivati. Pokušaj preuzimanja nekoliko američkih poslovnih magazina nije uspio, a propalo je i nastojanje da se uz Barnesandnoble.com preuzme i distributer Amazon. Middelhoff je očito bio previše siguran u svoje procjene i postao je nedovoljno pozoran ili promišljen u sljedećim strateškim koracima. Možda je njegov najhrabriji potez bilo partnerstvo s informatičkom uslužnom tvrtkom Napster, kojemu su se protivili pojedini rukovoditelji iz BMG-a koji je i sam pripadao Bertelsmannu. Middelhoff je zapazio Napsterov snažni rast koji je privlačio gotovo 40 milijuna korisnika godišnje te je bio siguran u taj poduhvat prodaje i distribucije glazbe. Mnogobrojni sudski procesi doveli su, međutim, do stečaja Napstera, a Bertelsmann je morao snositi ogromne sudske troškove.

Middelhoff je bio ispred svojega vremena u spoznavanju važnosti novih razarajućih tehnologija, stoga se njegova kupnja Napstera mora ocijeniti kao pametan i hrabar potez, koji se nažalost izjalovio. Konzervativna obitelj Mohn, koja je većinski vlasnik Bertelsmanna, uskoro je izgubila volju za takvim poduhvatima, a Middelhoff je bio prisiljen odstupiti 2002. godine, nakon što nije uspio uvjeriti tvrtku da izađe na burzu, čime bi se smanjila moć Mohnovih. Middelhoff je dušom i tijelom bio posvećen bumu internetskih tvrtki, što je naravno bilo protiv konzervativne poslovne kulture koja je vladala u Bertelsmannu.

Godine 2003. priključio se upravnom odboru *The New York Timesa* i pokrenuo vlastiti financijski fond. Dvije godine

kasnije imenovan je rukovoditeljem Karstadt Quellea, tvrtke koja je nastala spajanjem lanca njemačkih robnih kuća i dobavljača poštanskih narudžbi. Prodaja je padala iz godine u godinu i vlasnica Madeleine Schickedanz pozvala je Middelhoffa da spasi tvrtku. Middelhoff je stvorio ozračje povje-

Nije ga upropastila poslovna elita koju je želio promijeniti, nego vlastita nezasitna ambicioznost

renja i u velikoj mjeri uspio preokrenuti nepovoljan trend koji je vladao u tvrtki. Istina, za to je bio obilato nagrađen, pa je njegov dohodak od 995 000 eura 2005. narastao na 3,86 milijuna eura 2008. godine. Middelhoff je značajno preoblikovao tvrtku koja je promijenila ime u Arcandor, pri čemu se usmjerio na njezinu turističku agenciju Thomas Cook i dućane Karstadt. Prodajni prostori Karstadta obično su bili u središtu njemačkih gradova pa je Middelhoff prodao lokale, čime je smanjio dugove, ali je na taj način povećao troškove unajmljivanja prostora. Ujedno, nije imao iskustva u vođenju trgovačkog lanca, a nedovoljna pozornost na pojedinosti takve vrste poslova pokazala je da nije bio prava osoba za tako složeno restrukturiranje.

Rasprava o Middelhoffovim liderskim (ne)sposobnostima pojačala se 2008. godine kada je tvrtka lažno obavijestila medije da želi prodati svoje udjele u Thomas Cooku. Nekoliko dana kasnije Arcandor je objavio objašnjenje u kojemu priznaje da se razmatra prodaja dijela vlasništva kako bi se refinancirala osnovna djelatnost. Vrijednost dionica strmoglavo je pala, a regulatorna tijela započela su istragu. Regionalni sud u Essenu 2011. godine zaključio je kako je Middelhoff odgovoran za krivo informiranje medija o mogućoj prodaji. Arcandor je započeo proces stečaja 2009. godine, a njegov ulog u Thomas Cooku prodali su vjerovnici.

Gospođa Schickedanz, čije se bogatstvo 2008. procjenjivalo na 3,9 milijardi eura, u stečaju je izgubila sve, pa sada živi od 500-600 eura mjesečno i može si povremeno priuštiti pizzu i čašu crnog vina u lokalnom talijanskom restoranu. Ipak, ne optužuje Middelhoffa, koji to po njezinu mišljenju sigurno nije napravio u namjeri da je upropasti. Middelhoff je napustio i upravni odbor *The New York Timesa*, a ima i daljnjih pravnih teškoća. Stečajni upravitelji Arcandora optužuju ga, kao i ostale članove uprave, za negospodarsko ponašanje, neki vjerovnici navode kako im duguje velike iznose novca, a više država optužuje ga zbog neplaćanja poreza. Kada se ljetos pojavio na sudu, oduzet mu je skupocjeni ručni sat Piaget kako bi se namirili vjerovnici.

Očito su optužbe protiv Middelhoffa bile vrlo ozbiljne, a sudac je bio jasan u tome da je nedvojbeno ustanovio netočnost i nepotpunost njegovih navoda. Middelhoff se namjerava žaliti višemu sudu, ali prema procjeni stručnjaka ima malu vjerojatnost da značajnije smanji kaznu. Konačno, nije ga upropastila poslovna elita koju je želio promijeniti, nego vlastita nezasitna ambicioznost.

broj 20 - prosinac 2014.

Može li se vjerovati Jean-Claudeu Junckeru?

Boland-Rudder (2014) podsjeća kako je Međunarodni konzorcij istraživačkih novinara (*The International Consortium of Investigative Journalists*) početkom studenog 2014. godine u svojem istraživanju nazvanom "Luxembourg Leaks" obznanio da raspolaže s više dokaza o velikoj međunarodnoj poreznoj evaziji. Riječ je o tome da su velike tvrtke kao što su Pepsi, IKEA, American International Group – AIG, Deutsche Bank, Abbott Laboratories, Accenture, Amazon, Blackstone, Burberry, Procter & Gamble, The Carlyle Group, Abu Dhabi Investment Authority i gotovo 340 drugih kompanija tajno dogovorile s luksemburškom vladom da im se dopusti prijaviti svoja sjedišta u Luksemburgu kako bi značajno smanjile svoje velike porezne obveze. Poznata međunarodna revizorska kuća PricewaterhouseCoopers (PwC) pomogla je međunarodnim kompanijama u dobivanju najmanje 548 poreznih rješidbi (*tax rulings*) u Luksemburgu od 2002. do 2010. godine.

Takvi tajni dogovori sadržavali su složene financijske postupke kojima su se jako smanjivale porezne obveze. Rješidbom su dobivena pismena jamstva kojima je luksemburška vlada obećala tvrtkama omogućiti povlašteni porezni status. Tvrtke su usmjerile stotine milijardi dolara prema Luksemburgu i ušte-

Velike tvrtke su tajno dogovorile s luksemburškom vladom da im se dopusti prijaviti svoja sjedišta u Luksemburgu kako bi značajno smanjile svoje velike porezne obveze

djele milijarde dolara poreza. Neke tvrtke uživale su efektivnu poreznu stopu manju od jedan posto u odnosu na dobit koju su uputile u Luksemburg. U mnogim je slučajevima iskorištena međunarodna porezna neusklađenost koja im je omogućila da izbjegnju plaćanje poreza i u Luksemburgu i bilo gdje drugdje kroz upotrebu takozvanih hibridnih kredita¹. Često su umjetne luksemburške podružnice upravljale stotinama milijuna dolara, a da u Luksemburgu nisu imale gotovo nikakvu poslovnu aktivnost i najčešće uopće nisu bile prisutne. Na jednoj popularnoj adresi, ulici Guillaumea Krolla 5, bilo je prijavljeno 1600 tvrtki. Druge su omiljene adrese Avenija Charlesa de Gaullea 2, gdje je smješteno 1450 tvrtki, te Avenija J. F. Kennedyja 46A, na kojoj je prijavljeno najmanje 1300 korporacija.

Naravno, navedeni događaj posebno je interesantan ima li se na umu kako je sadašnji predsjednik Europske komisije, Jean-Claude Juncker, gotovo dva desetljeća bio premijer i ministar financija u Luksemburgu. Neminovno se postavlja pitanje njegove uloge u navedenim poreznim malverzacijama i problem njegova mogućeg narušenog kredibiliteta i moralnog integriteta. Izložen upitima novinara u vezi sa spomenutim slučajem, Juncker je pojašnjavao postojeće razlike između nacionalnih poreznih sustava koje omogućavaju takvo stanje, ali nikada nije pojasnio svoju ulogu u luksemburškoj poreznoj politici. Kao predsjednik

Europske komisije Juncker se sada, dakako, zalaže za ograničavanje mogućih poreznih utaja koje nastaju zbog razlika u nacionalnim poreznim rješidbama. Tako uz odgovarajuće mjere tvrtke mogu jako smanjiti svoju poreznu obvezu, što je prema Junckeru potrebno onemogućiti daljnjom harmonizacijom poreznih sustava u EU-u. Juncker tvrdi kako nije tvorac onoga što se naziva *luksemburški slučaj* i da ništa u njegovoj prošlosti ne upućuje na to da je želio organizirati poreznu utaju. U raspravi u Europskom parlamentu o poreznoj politici Juncker je ponovno branio svoj položaj te naglasio kako u doba dok je bio luksemburški premijer,

Juncker tvrdi kako nije tvorac onoga što se naziva luksemburški slučaj i da ništa u njegovoj prošlosti ne upućuje na to da je želio organizirati poreznu utaju

ni na koji način nije bio umiješan u navedene slučajeve poreznih rješidbi. Europarlamentarci su raspravljali o tome hoće li Junckerovo vodstvo ugroziti autoritet institucija Europske unije među građanima i vladama u zemljama članicama koje su u doba dok su velike međunarodne tvrtke iza zatvorenih vrata u Luksemburgu znatno umanjivale svoje porezne obveze, prolazile kroz ozbiljne i izrazito radikalne mjere štednje.

Tim Costello, vođa neovisne nevladine udruge Civil Society 20 (C20), koja se bavi raznovrsnim društvenim problemima u skupini najrazvijenijih zemalja svijeta (G20), postavlja pitanje o Junckerovoj sposobnosti vođenja porezne reforme na razini EU-a, imajući na umu njegovu nerazjašnjenu ulogu u luksemburškim poreznim dogovorima. Costello smatra da je to jednako kao postaviti lisca za čuvara kokošinca, pa je stoga obveza predsjednika Europske komisije da obnovi povjerenje koje je narušeno zbog slučajeva poreznih evazija.

Gianni Pitella, vođa zastupničkog kluba socijalista i demokrata u Europskom parlamentu, objašnjava kako je njegov prvi osjećaj u vezi s navedenim slučajem bilo gađenje. Dok su neke zemlje, posebice Grčka, prolazile kroz teške programe štednje i odricanja, drugdje u Europi multinacionalne su kompanije uspješno izbjegavale platiti milijune, pa čak i milijarde eura poreza. Pitella ipak smatra kako Juncker ne bi trebao odstupiti s mjesta Predsjednika Europske komisije, ali drugi zastupnici, uključujući Paula Nuttalla iz Velike Britanije, ne vjeruju u mogućnost njegova daljnjeg ostanka. Razlog je taj što se Juncker za vrijeme svoje nedavne predsjedničke kampanje čvrsto zalagao za to da se velikim međunarodnim tvrtkama onemogućiti ostvarivanje porezne evazije, a upravo je to bilo moguće u Luksemburgu. Građani su opravdano skeptični jer se od njih traži da poštuju predsjednikove riječi, a ne da gledaju i oponašaju njegova djela. Stoga Nuttall smatra kako Juncker ima samo dvije mogućnosti – podnijeti ostavku ili zamrznuti dužnost dok traje postupak istrage.

Medijski pritisak pojačao je bijes javnosti zbog luksemburške porezne politike. Uredništvo *Bloomberga* tražilo je Junckerovu

neopozivu ostavku, a dnevnik *Daily Mail* nazvao ga je "predsjednikom koji je profučkao svoj mandat". U međuvremenu je mnoštvo različitih medija širom svijeta izvještavalo o otkriću "Lux Leaksa", dok vlade zemalja članica traže hitnu i detaljnu istragu. Najčešći korisnici takvih olakšica bile su tvrtke iz SAD-a i Velike Britanije, a slijede ih kompanije iz Njemačke, Nizozemske i Švicarske. Iako je pristup bio sličan, svaka uključena međunarodna korporacija ima i svoje posebnosti.

Kako se to radilo za pojedine kompanije

Otkriveni podatci pokazuju kako je tvrtka FedEx Corp., sa stvarnim sjedištem u američkom Memphisu, kroz umjetno osnovane dvije luksemburške sestrinske filijale provlačila prihode iz svojega poslovanja u Meksiku, Francuskoj i Brazilu te ih usmjeravala u svoje filijale u Hong Kongu. Na profit koji je prebačen iz Meksika u Luksemburg, najčešće kao dividenda oslobođena oporezivanja, Luksemburg se složio da razreže porez po stopi od samo 0,25 posto, tako da je preostalih 99,75 posto FedExova profita bilo posve neoporezivo. Prema Stephenu E. Shayu, profesoru međunarodnog oporezivanja na Pravnom fakultetu Sveučilišta Harvard i bivšem djelatniku u američkoj Riznici, Luksemburg ima praksu oporezivanja dohotka bez obzira na zemlju porijekla, ali to čini izuzetno fleksibilno i prilagođeno korisniku, čime mu se omogućavaju velike uštede kod plaćanja poreza. Shay smatra kako su luksemburške porezne rješidbe posve izuzetne, a FedEx je odbio komentirati svoje ponašanje u luksemburškim poreznim shemama.

Druge tvrtke koje su tražile porezne ustupke u Luksemburgu iz sektora su financijskih fondova, prodaje nekretnina, bankarstva, proizvodnje, farmaceutske industrije, pa čak i javnih i državnih fondova. Nicolas Mackel, rukovoditelj kvazidržavne agencije Luxembourg for Finance, smatra kako je tamošnji porezni sustav vrlo konkurentan i da u njemu ništa nije neetično ili nezakonito te kako nitko nije dobivao posebne povlastice. Ako su tvrtke dobivale znatno manje obračune poreza, to

Dok su neke zemlje, posebice Grčka, prolazile kroz teške programe štednje i odricanja, drugdje u Europi multinacionalne su kompanije uspješno izbjegavale platiti milijune, pa čak i milijarde eura poreza

nije problem jednog poreznog sustava, nego neusklađenosti mnogih sustava širom svijeta.

Proizvođač bezalkoholnih pića The Pepsi Bottling Group Inc., dio PepsiCoa sa sjedištem u New Yorku, upotrijebio je svoje podružnice u Luksemburgu kako bi kroz kredite u dvjema sestrinskim kompanijama smanjio porez na kupnju 1,4 milijarde dolara plaćene za većinsko vlasništvo u tvrtki JSC Lebedyansky, najvećem ruskom proizvođaču sokova. Najmanje 750 milijuna

dolara provučeno je kroz luksemburšku, ustvari nepostojeću, tvrtku pod nazivom Tanglewood, prije nego što je doznačeno na Pepsijev račun na Bermudama. Luksemburg je tako odigrao važnu ulogu u smanjivanju porezne obveze za profite prenesene iz Rusije do Bermuda.

Modna kuća Coach Inc. iz New Yorka osnovala je dvije luksemburške podružnice kako bi prebacila iz Hong Konga 250 milijuna dolara zarade iz 2011. godine, iznos koji je trebao narasti na milijardu eura do 2013. godine. Jedna luksemburška podružnica služila je kao međunarodna korporativna banka i na taj način omogućila da se veliki dio profita koje je proizvođač luksuznih odjevnih predmeta ostvario na azijskom tržištu, nesmetano bez oporezivanja prenese kao otplata kredita koji je kompanija odobrila samoj sebi. Dobiveni podatci pokazuju da je tvrtka u Luksemburgu platila 2012. godine 250 000 eura na ostvarenu zaradu od 36,7 milijuna eura doznačenih u Luksemburg, što je znatno manje od jedan posto.

U 2012. godini iz SAD-a je u Luksemburg pristiglo 95 milijardi dolara za koje je plaćeno samo 1,04 milijarde dolara poreza, dakle po vrlo niskoj stopi od 1,1 posto

IKEA se u Luksemburgu poslužila strategijom za uštedu poreza koja je gotovo jednako složena kao i postupak proizvodnje namještaja koji korporacija prodaje. IKEA posluje putem dviju naizgled neovisnih kompanija. To su IKEA Group, koja nadzire većinu od 364 poznate IKEA-ine robne kuće, i Inter IKEA Group, koja je zadužena za međunarodno poslovanje franšizama. Inter IKEA obuhvaća i luksemburške podružnice, i to holding, financijsku kompaniju, zakladu u Lihtenštajnu i švicarsku financijsku grupaciju. Dokumenti pokazuju kako je IKEA-ina luksemburška podružnica 2009. godine otvorila poslovnicu u Švicarskoj kako bi njoj podgovorila dio svojih financijskih operacija, čime je tvrtka uštedjela na plaćanju poreza i u Luksemburgu i u Švicarskoj.

Najbogatija belgijska obitelj, milijarderska dinastija de Spoelberch, ostvarila je 2008. godine privatnu poreznu rješidbu u svojim luksemburškim poslovnicama. Obitelj de Spoelberch pripada najstarijem lokalnom plemstvu i bliska je kraljevskoj obitelji, a ima veliki dio vlasništva u AB InBev-u, najvećem svjetskom proizvođaču piva koji obuhvaća mnogobrojne *brandove*, primjerice Budweiser, Stellu Artois, Coronu i Beck's. Otkriveni podatci pokazuju kako su Spoelberchovi preusmjerili dvije milijarde eura kroz Irsku i nakon toga Luksemburg, smanjujući znatno u svakom koraku poreznu obvezu. Jedini znak njihova poslovanja u Luksemburgu bio je mali poštanski sandučić na kojemu su bila imena još gotovo 190 drugih kompanija.

Najveći svjetski *on-line* distributer, Amazon, također ima lokalni ured preko kojega su mu luksemburške vlasti dopustile prenošenje milijuna eura oslobođenih oporezivanja u drugu Amazon tvrtku ograničenog partnerstva, koja je izuzeta od broj 20 - prosinac 2014.

oporezivanja. Takve porezne olakšice omogućile su Amazonu da umjesto 14,8 milijuna eura poreza u Luksemburgu plati samo 4,1 milijun eura. Amazonovo poslovanje preko ureda u Luksemburgu omogućilo je kompaniji da od 2007. do 2011. godine plaća porez na dobit po prosječnoj stopi od 5,3 posto. Predstavnik Amazona navodi kako nisu imali nikakav posebni povlašteni položaj u Luksemburgu, jer su bili podložni jednakim poreznim zakonima kao i sve druge kompanije koje tamo posluju.

Čak je i kanadska država 2008. dobila privatnu luksemburšku rješidbu za Ulagački odbor mirovinskog osiguranja u javnom sektoru, koji pruža mirovinska prava svim zaposlenicima u kanadskim saveznom tijelima, a koji je kupio nekretninu u Berlinu. Odbor je osnovao luksemburšku podružnicu kako bi smanjio razmjerno visoki njemački porez na kupnju nekretnina. Ujedno je složena interna kreditna struktura omogućila da se u Luksemburgu plati najmanji mogući porez na prihod od njemačke nekretnine. Tako Odbor u svom luksemburškom uredu ima dvojicu zaposlenika koji nadziru njegovih više od 600 milijuna ulaganja širom Europe.

Kanadski Ulagački odbor mirovinskog osiguranja i Inter IKEA izjavili su kako je njihovo porezno poslovno planiranje potpuno u skladu sa svim zakonima i važećom regulativom. Kanadski fond čak navodi da zbog toga što je oslobođen od oporezivanja u Kanadi, nije ostvario nikakvu posebnu poreznu korist zbog rutinskog ulaganja u sklopu luksemburškog poslovanja. Inter IKEA navela je kako je njezina ukupna efektivna porezna stopa na dobit oko 14 posto. Pepsi, Coach i predstavnik obitelji de Spoelberch odbili su komentirati svoje poslovanje u Luksemburgu.

Zaključna razmatranja

Uoči pozornije provjere koju EU namjerava provesti na luksemburškoj poreznoj praksi, tamošnji dužnici ljute se kada se njihova zemlja smatra poreznim utočištem. Nedavno je u New Yorku Pierre Gramegna, luksemburški ministar financija, želio umiriti gnjev Amerikanaca rekavši da je potrebno razbiti krivu predrasudu kako je Luksemburg porezna oaza, što je izazvalo veliki smijeh u publici. Luksemburg je jedan od osnivača EU-a, višezječna zemlja u srcu Europe s povoljnim poslovnim ozračjem i stabilnom vladom. Nakon što se u prošlosti ponajviše bavio proizvodnjom čelika i drugih industrijskih proizvoda, Luksemburg je postao financijsko središte koje konkurrira Londonu, New Yorku ili Hong Kongu. Više od 170 najvećih svjetskih tvrtki tamo ima svoja predstavništva, a samo u 2012. godini iz SAD-a je u Luksemburg pristiglo 95 milijardi dolara za koje je plaćeno samo 1,04 milijarde dolara poreza, dakle po vrlo niskoj stopi od samo 1,1 posto.

Za razliku od drugih zemalja povoljnih poreznih stopa, poput Irske koja ima najnižu stopu poreza na dobit od 12,5 posto, Luksemburg načelno ima prilično visoku nominalnu stopu od 29 posto. Zahvaljujući poreznim rješidbama stvarna porezna stopa mnogo je niža, obično ispod pet posto. Zahtjevi PwC-a za odobravanje nižeg poreznog opterećenja obično su imali između 20 i 100 stranica. U njima su bile predložene različite financijske strategije i detaljno naveden porezni tretman koji su revizori očekivali dobiti za svoju stranku. Dokumenti koji

su sada dostupni pokazuju kako su postojali regularni privatni sastanci stručnjaka iz PwC-a i predstavnika Luksemburške porezne uprave. Zahtjevi su često bili odobreni još istoga dana kada su bili podneseni.

Luksemburg načelno ima prilično visoku nominalnu stopu od 29 posto. Zahvaljujući poreznim rješidbama stvarna porezna stopa mnogo je niža, obično ispod pet posto

Većinu obznanjenih poreznih rješidbi odobravao je i potpisivao isti porezni službenik, danas umirovljeni Marius Kohl, u krugovima poreznih stručnjaka nazivan *gospodin Rješidba*. U belgijskim novinama opisan je kao čuvar jedinih vrata kroz koja kompanije mogu ući u luksemburški porezni raj. Kao rukovoditelj luksemburške agencije pod nazivom Sociétés 6, Kohl je pratio odobravanje tisuća poreznih rješidbi, s time da je sam u jednom danu potpisao 39 rješidbi. Otkada je Kohl umirovljen 2013. godine, potrebno je i do šest mjeseci za dobivanje porezne rješidbe. Kohl je izjavio kako je posao koji je radio sigurno koristan za njegovu zemlju, iako možda nije pridonio njezinoj reputaciji. Luksemburško gospodarstvo sigurno je imalo koristi od prave vojske odvjetnika, revizora i financijskih stručnjaka koji su trebali pisati pojašnjenja i pojaviti se pred poreznim vlastima. Samo je PwC u Luksemburgu 2013. godine imao više od 2300 zaposlenika, čiji se broj trebao povećati za 600 u 2014. godini.

Europska komisija istražuje jesu li luksemburške porezne rješidbe za Amazon oblik nedopuštene državne subvencije koja narušava pravila prema kojima se članicama EU-a zabranjuje praviti ustupke, koji nisu dostupni svima, pojedinoj kompaniji

EU je nedavno zabranio upotrebu hibridnih kredita koji iskorištavaju porezne razlike i neusklađenosti poreznih sustava različitih zemalja. Luksemburg i ostale članice EU-a trebaju do kraja 2015. to ugraditi u svoje zakonodavstvo. Europska komisija istražuje jesu li luksemburške porezne rješidbe za Amazon oblik nedopuštene državne subvencije koja narušava pravila prema kojima se članicama EU-a zabranjuje praviti ustupke, koji nisu dostupni svima, pojedinoj kompaniji.

Joaquín Almunia, potpredsjednik za poslove slobodnog tržišnog natjecanja Europske komisije, podsjeća na to da je u

sadašnjim uvjetima i problemima proračunskog deficita posebice važno da i velike kompanije plaćaju svoje porezne obveze. Tijela EU-a zalažu se za harmonizaciju oporezivanja dobiti i nastoje iznaći način kako spriječiti bijeg profita u porezne oaze. U prvim danima stupanja na dužnost Juncker je kao predsjednik Europske komisije najavio odlučnu borbu protiv porezne evazije i mnogobrojne aktivnosti koje će vratiti povjerenje u EU i jako promijeniti europski porezni sustav. Pritom je vjerojatno zanemario činjenicu da je nedavno kao premijer Luksemburga uspio u usvajanju zakona prema kojemu se kompanijama dopušta otpisivanje 80 posto dobiti ostvarene na temelju prihoda od licenci i intelektualnog vlasništva.

Jürgen Kentenich, glavni inspektor za porezne prijevare u njemačkom gradu Trieru, koji je na samoj granici s Luksemburgom, nažalost misli kako će velike tvrtke i njihovi financijski stručnjaci otkriti način kako smanjiti svoju poreznu obvezu, dok će male i srednje tvrtke biti osuđene snositi sve veći i veći porezni teret i pokrivati iznose neprikupljenih javnih prihoda. Kentenich zaključuje kako se stvari zapravo ne mijenjaju, jer revizorske kuće uvijek nađu nove načine smanjivanja porezne obveze, a zakonodavna nadležna tijela i porezne uprave kasne sa svojim aktivnostima. Ipak, bitno je da u tome nemaju pomoć najviših nositelja vlasti, a vrijeme će pokazati koliko će uspješan Juncker biti na novoj funkciji te hoće li snositi posljedice svojega djelovanja na prijašnjem radnom mjestu.

Bilješke

- 1 Hibridni krediti koriste se kao alat za zloupotrebu odredbi Direktive o majkama i kćerima, kako bi se porez smanjio na minimum ili posve izbjegnulo. Hibridni krediti imaju obilježja i kredita i kapitala. U skladu s time, zemlje članice mogu ih različito porezno tretirati: jedna zemlja kao običan zajam, druga kao glavnica poduzeća. Posljedica je da prekogranični hibridni krediti mogu u jednoj zemlji biti porezno priznati trošak, a u drugoj dividenda izuzeta od oporezivanja. U ovome slučaju porezni savjetnici PwC-a predlagali su zainteresiranim tvrtkama financijsku strategiju prema kojoj bi sestrinske kompanije međusobno odobravale kredite i proizvodile druge mjere smanjivanja dobiti tako da bi snizile ili posve ukinule prihod podložan oporezivanju.

Literatura

- Adams, C. (2006). *Za dobro i zlo: utjecaj poreza na kretanje civilizacije*. Zagreb: Institut za javne financije.
- Boland-Rudder, H. (2014). Pressure on Juncker at G20 summit over 'Lux Leaks' revelations. <http://www.icij.org/project/luxembourg-leaks/pressure-juncker-g20-summit-over-lux-leaks-revelations> (pristupljeno 2. prosinca 2014.)
- Rosen, H., Gayer, T. (2010). *Javne financije*. Zagreb: Institut za javne financije.
- Vasagara, J. (2014). Thomas Middelhoff: the rise and fall of a dotcom evangelist. *Financial Time*. <http://www.ft.com/cms/s/0/2fbfc46c-70a7-11e4-8113-00144feabdc0.html#axzz3KNvekWEg> (pristupljeno 2. prosinca 2014.) ■